

آزمون حضوری
شماره سه

رشته انسانی

تجربہ | ریاضی | انسانی

ویژہ کنکور
۱۴۰۳

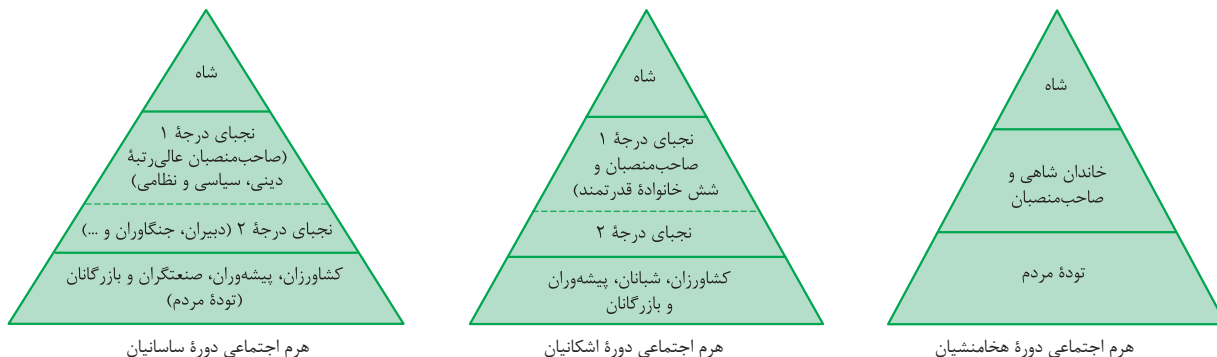
مرورنامہ آزمون آزمایشی خلی سیز

نام درس	مباحث	از صفحہ	تا صفحہ	مؤلف	ویراستار
تاریخ	زوج درس دهم: درس ۱۲ تا انتهای کتاب صفحه‌های ۱۰۸ تا ۱۵۲ زوج درس یازدهم: درس ۱۲ تا انتهای کتاب صفحه‌های ۱۲۴ تا ۱۸۶	۲	۷	علیرضا کاهیدوند	وجیهه صادقی مالواجردی

گروه‌ها و طبقات اجتماعی

طبقات اجتماعی در دوره‌های حکومت‌های باستانی به قرار زیر بود:

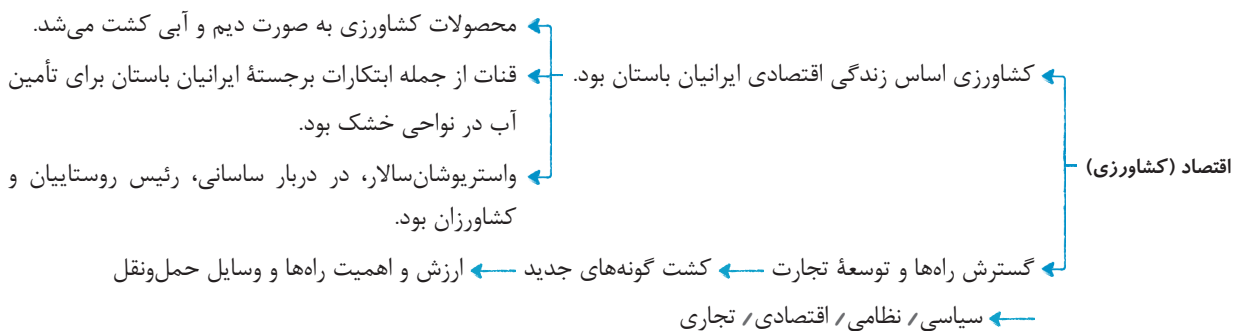

نکته

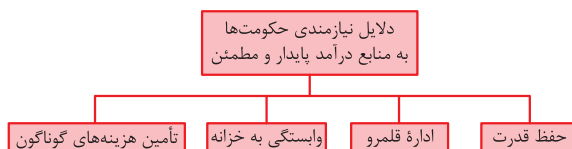
همان طور که در هرم‌ها می‌بینید، طبقات در دوران هخامنشی کم و ساده بود و روابط پیچیده‌ای وجود نداشت؛ دلیلش هم مشخص است: اول این‌که الگوی برای طبقه‌بندی جامعه نداشتند، دوم این‌که نوع مناسبات تجاری و میزان درآمد حکومت و ... مانند دوران اشکانی و ساسانی منسجم و پیچیده نشده بود.

تأثیر آموزه‌های زرتشت با تشویق مردم به کشت و کار
 انتقال تدریجی آریاییان به زندگی مبتنی بر کشاورزی

اقتصاد عهد باستان

درآمدها و مخارج حکومت‌های باستانی

عمده‌ترین منابع درآمد

- مالیات کشاورزی و دام
- مالیات پیشه‌وران
- مالیات سرانه
- عوارض گمرکی
- عوارض حمل‌ونقل
- حق بهره‌برداری معادن

دین و اعتقادات ایرانیان باستان از دوران ماد تا ساسانیان

مادی‌ها	<p>(۱) اخبار چندانی در دست نیست.</p> <p>(۲) اهورامزدا و برخی خدایان کهن همچون میترا را ستایش می‌کردند.</p> <p>(۳) روحانیون مادی (مغ) برگزاری آیین‌های کهن دینی مانند: خواندن نیایش‌ها و سرودها و قربانی کردن را بر عهده داشتند.</p>
هخامنشیان	<p>(۱) در خصوص پیروی هخامنشیان از دین زرتشت میان پژوهشگران اختلاف نظر وجود دارد. برخی، براساس سنگ‌نوشته‌ها معتقدند هخامنشیان زرتشتی بودند و برخی این باور را قبول ندارند.</p> <p>(۲) شاهان هخامنشی پیروان خود را در پیروی از دین، آزاد می‌گذاشتند. گروه‌ها و اقوام متعدد با فرهنگ‌های گوناگون در کنار هم زندگی می‌کردند.</p>
سلوکیان و اشکانیان	<p>(۱) علاوه بر اهورامزدا، خدایان کهن ایرانی مانند مهر و آناهیتا را هم ستایش می‌کردند.</p> <p>(۲) برخی پادشاهان اشکانی به تقلید از یونانیان، معابدی برای آناهیتا ساختند.</p> <p>(۳) اواسط دوره اشکانیان، دین زرتشتی نفوذ و گسترش یافت.</p> <p>(۴) شاه بلاش یکم دستور داد متون پراکنده اوستا گردآوری شود.</p> <p>(۵) برخی شاهان اشکانی تصویر آتشدانی که نشانه گرایش آنان به آیین زرتشتی بود را بر سکه‌های خود نقش کرده‌اند.</p> <p>(۶) همانند هخامنشیان حامی سیاست آزادی دینی بودند.</p> <p>(۷) در دوره اشکانیان آیین بودا در سرزمین‌های شرقی ایران نفوذ کرد.</p>
ساسانیان	<p>(۱) منابع آگاهی از این دوره شامل: سنگ‌نوشته‌ها، نقش برجسته‌ها، شواهد باستان‌شناسی، سکه‌ها، کتاب‌های دینی و اندرزنامه‌های زرتشتیان، برخی آثار مورخان یونانی و رومی و شاهنامه فردوسی</p> <p>(۲) در این دوره، دین زرتشتی، دین رسمی ایران اعلام شد.</p> <p>(۳) قدرت و نفوذ روحانیون افزایش یافت.</p> <p>(۴) در رأس روحانیون، موبدان موبد قرار داشت و پس از آن سلسله‌مراتبی از روحانیون بودند که عهده‌دار قضاوت و دادرسی، اداره آتشکده‌ها، اجرای مراسم و آداب مذهبی و تعلیم آموزه‌های زرتشتی بودند.</p> <p>(۵) در این دوره موبدان برای این که در بحث و جدل، سند و مدرک قابل استنادی داشته باشند، اقدام به مکتوب کردن اوستای شفاهی کردند.</p> <p>(۶) در دین زرتشتی، آتش عنصر مقدسی بود. برای همین در این دوره آتشکده‌های زیادی ساخته شد از جمله:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● آتشکده آذربرزین‌مهر در خراسان ← مخصوص کشاورزان ● آتشکده آذرگشنسپ در آذربایجان ← مخصوص شاهان ● آتشکده آذرفرنغ در فارس ← مخصوص موبدان <p>(۷) در این دوره اوستا به زبان پهلوی ترجمه شده و شرح و تفسیرهایی بر آن نوشته شد.</p>

زبان، علم و آموزش

درباره زبان ساکنان اولیه ایران پیش از مهاجرت آریایی‌ها، به‌جز ایلامیان، اطلاعات مکتوبی وجود ندارد.

تغییر و تحول زبان‌های ایران در طول تاریخ	
کهن	<ul style="list-style-type: none"> ● از قدیمی‌ترین زمان تا سقوط هخامنشیان رواج داشت. ● از میان این زبان‌ها، تنها از دو زبان فارسی باستان و اوستایی آثار مکتوبی بر جای مانده است.
میانه	از زمان سقوط هخامنشیان تا فروپاشی حکومت ساسانی و قرون نخستین اسلامی متداول بود.
نو	زبان‌هایی که در دوره اسلامی به تدریج در مناطق مختلف ایران رواج یافت.

ابازه هست؟

- آقا به پیزی ... چند تا کتاب معروف از عهد باستان رو اسم می‌برید؟
 + تو دوره هخامنشیان، هزار افسان بود که هزار و یک شب بر اساس اون شکل گرفته. درخت آسوریک و یادگار زیران به خط و زبان پهلوی مربوط به دوره اشکانیان است. هواسد باشه بعضی داستان‌های شاهنامه مثل بیژن و منیژه، اصل و ریشه اشکانی دارند.
 - از دوره ساسانی چی؟
 + از دوران ساسانیان آثار بیشتری به خط و زبان فارسی میانه (پهلوی ساسانی) در موضوع ادبی، دینی و ... اغلب به نثر هستند.

هنر و معماری

هنر ساسانی

طاق بستان

نقاشی و نگارگری

فلزکاری و قلمزنی

موسیقی و بافندگی

هنر

مادی: متکی بر تجربیات بومیان غرب فلات ایران بود.
 هخامنشیان: درباری بودن، طبیعت‌گرایی، تأثیرپذیری از دستاوردهای هنری اقوام و ملت‌های تابع آن حکومت و ترکیب تجربیات اقوام غیرایرانی با شیوه‌های بومی
 اشکانیان: در آغاز دنباله‌رو دستاوردهای فرهنگی و هنری یونانیان بودند؛ اما به تدریج از نفوذ فرهنگ، هنر و معماری یونانی در ایران کاسته شد.
 ساسانیان: بر اثر توجه حکومت ساسانی به هنر و پشتیبانی آنان از هنرمندان، هنری پدید آمد که به لحاظ عظمت و شکوه با هنر روم برابری می‌کرد و گاه بر آن برتری داشت. هنر ساسانی ریشه در هنرهای کهن ایرانی و هنر دوران هخامنشی و اشکانی داشت و حتی از هنر یونانی و رومی تأثیر پذیرفته بود. پس از سقوط ساسانیان و ورود اسلام به ایران، هنر اسلامی نیز از هنر ساسانی تأثیر پذیرفت.

نکته

حالا که با مهم‌ترین نکات مربوط به حکومت‌های باستانی ایران و اوضاع اجتماعی در آن زمان آشنا شدید، وقتش شده تا با اوضاع کشورمان در دوران معاصر و پیش از آن (روی کار آمدن قاجار تا مشروطه) آشنا شوید.

۱ نگارگری و خوشنویسی

- در عصر ایلخانان، هنر نگارگری تلفیقی از سنت‌های نقاشی ایرانی و چینی بود که در کتاب‌آرایی و مصورساختن کتاب‌های تاریخی و متون ادبی جلوه‌گر شد.
- ایلخانان از مشوقان پدیدآوردن شاهنامه‌های مصور به شمار می‌روند، نمونه آن شاهنامه مشهور به «دموت» است.
- فاخرترین نمونه شاهنامه مصورشده در عصر تیموری شاهنامه بایسنقری است که به دستور شاهزاده بایسنقر پسر شاهرخ که سیاستمداری هنرمند بود، مصور شد.
- بعضی از وزیران تیموری مانند امیر علیشیر نوایی مشوق جدی هنر و هنرمندان بودند.
- نامورترین نقاش عصر تیموری کمال‌الدین بهزاد بود.

۲ معماری

- تیمور با گردآوردن هنرمندان و معماران بزرگ سرزمین‌های فتح‌شده در سمرقند، به عمران و آبادانی پایتخت خود پرداخت.
- معماری ایرانی در دوره جانشینان تیمور به‌ویژه عصر شاهرخ و همسرش گوهرشاد بیگم به عظمت و شکوفایی رسید.
- سرشناس‌ترین معماران دوره شاهرخ قوام‌الدین و غیاث‌الدین شیرازی و محمدبن محمود اصفهانی بودند.

۱) ایجاد بناهای عظیم ۲) ساختن گنبدها، طاق‌ها، ایوان‌ها و مناره‌های بلند ۳) تزیین ساختمان‌ها با گچ‌بری و کاشی‌کاری ۴) استفاده از ترکیب آجر و کاشی برای تزیین و زیباسازی بناها	ویژگی‌های بناهای دوران ایلخانی - تیموری

علم و ادب

ادبیات و تاریخ‌نگاری

از آثار تاریخی مهم این روزگار می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- ۱ تاریخ جهانگشا نوشته عطاملک جوینی
- ۲ جامع‌التواریخ نوشته خواجه رشیدالدین فضل‌الله همدانی
- ۳ تاریخ گزیده نوشته حمدالله مستوفی

– دانش‌های دیگر –

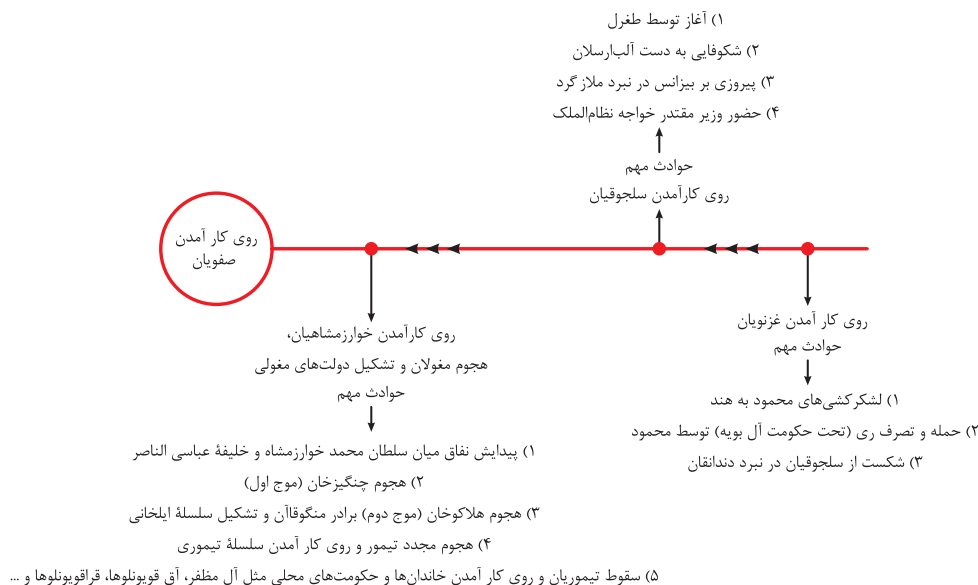
برخی علوم دیگر مانند ریاضیات، نجوم، پزشکی و ... از رونق خاصی برخوردار بود.

نقش خواجه نصیرالدین توسی در ایجاد رونق علوم	بازگرداندن دانشمندان متواری به ایران ایجاد زمینه فعالیت دانشمندان در مرکز علمی رصدخانه مراغه

حکومت‌های ایران اسلامی (قرن سوم هجری تا دهم) -

بچه‌ها حواستان را حسابی جمع کنید؛ حوادث و ترتیب سلسله‌ها را تا جایی که می‌توانید ببرید روی نمودار و محتویات مربوط به هر یک را به خاطر بسپارید؛ بنابراین در نمودار خطی زیر صرفاً برخی حوادث سیاسی مهم مربوط به قرن سوم تا یازدهم را با هم می‌بینیم:

نکته

دوره حاکمیت ایلخانان را می‌توان به دو دوره نامسلمانی و مسلمانی تقسیم کرد. در دوره نامسلمانی، بزرگان ایرانی خواجه‌نصیرالدین توسی، شمس‌الدین محمد و عطاملک جوینی برای مهار خشونت مغولان تلاش کردند. دوره مسلمانی با رسمی شدن دین اسلام در زمان غازان‌خان آغاز شد.

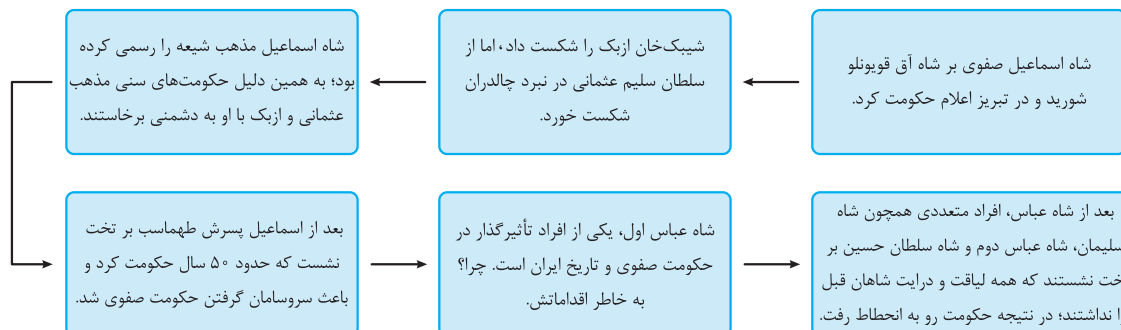
یه پی بگم؟

- آقاگاهی می‌گما! هنر تو این دوره چه‌بوری بود؟ اصلاً مردم پی کار می‌کردن؟

+ ببین، تو دوره حکومت‌های ترکی - اسلامی (غزنوی، سلجوقی و خوارزمشاهی) هنر رونق داشت، زبان فارسی شکوفا بود، آثار علمی نوشته می‌شد، اما چیزی که مهمه، شهرنشینی هست که تو دوره سلجوقی خیلی به چشم می‌آد. چرا؟ چون این دوره، ما شاهد بهبود و اصلاح سایر جوانب جامعه مثل اقتصاد و تجارت و در نتیجه افزایش جمعیت هستیم. حالا وقتی مغول می‌آد، یه مدتی همه این‌ها دچار افول می‌شه تا این‌که تو دوره ایلخانان و تیموری بار دیگر شهر و شهرنشینی، علم و ادبیات، نگارگری و ... رشد می‌کنن.

ایران در عهد صفویان -

حالا چی شد که صفویان روی کار آمدند، چه تحولاتی را موجب شدند و فرجام کارشان چه شد را در نمودار زیر ببینید:

– علم، هنر و فرهنگ صفوی –

از آن جا که در این دوره مذهب شیعه رسمیت یافته بود، لذا حکومت صفوی و ایران با هویت جدید دینی شیعی شناخته می شد؛ از این رو هنر، معماری، ادبیات و ... تحت تأثیر این هویت جدید قرار داشت. ناگفته نماند که در همه زمینه ها هم شاهد شکوفایی بودیم. از سوی دیگر، اما علم و دانش رنگ و بوی جدیدی به خود گرفت؛ علوم تجربی و ریاضی افول کرد و به جایش الهیات، فقه، کلام و سایر دانش ها چشم و چراغ علما شدند.

– تحولات اروپا –

یادتان هست که کنستانتین، روم را به دو بخش تقسیم کرد؟ روم غربی و شرقی؟ روم غربی در سده های ۵ و ۶ م. در برابر تهاجم ژرمن ها نتوانست ایستادگی کند و فروپاشید و خب روم شرقی هم تا سال ۱۴۵۳ م. دوام آورد و آن هم به دست عثمانی ها (محمد فاتح) سقوط کرد، اما اروپا چه تحولاتی را پشت سر گذاشت؟
به نمودار زیر توجه کنید:

